Lofotodden
nasjonalpark

Prosjektplan: Forvaltningsplan for Lofotodden nasjonalpark

Behandlet i ST 55/22
Lofotodden nasjonalparkstyre
30.11.2022

1. Bakgrunn

Lofotodden nasjonalpark ble opprettet ved klg. res. 22. juni 2018. Nasjonalparken dekker et areal på 99 km^2, hvorav 86 km2 er landareal og resterende 13 km^2 er sjøareal. Nasjonalparken ligger i Moskenes og Flakstad kommuner.
Etter naturmangfoldlovens § 35 skal det fremlegges utkast til forvaltningsplan sammen med vernevedtaket. Skisse til forvaltningsplanen ble sendt på høring sammen med høring av verneplanen for Lofotodden nasjonalpark i 2014. Etter opprettelse av nasjonalparken skal skissen til forvaltningsplan gjennomgås og revideres av forvaltningsmyndigheten før den sendes til Miljødirektoratet for endelig godkjenning.

Formålet med Lofotodden nasjonalpark er å bevare et stort naturområde som inneholder et særegent naturmangfold med særlig vekt på landskap uten tyngre naturinngrep, naturtyper, arter og geologiske forekomster.

Formålet med nasjonalparken er videre å ta vare på:

a. et unikt og kystalpint landskap med svært stor landskaps- og naturhistorisk verdi

b. representative og særegne økosystemer med variasjonsbredden i naturmangfold, herunder arter, bestander, naturtyper, geologi og økologiske prosesser

c. genetiske særtrekk hos fjellplanter i ett av områdene i Norge som har vært isfritt lengst og hos oseaniske arter på nordgrensa av sitt utbredelsesområde

d. viktige naturtyper som ur og rasmark, kalkrike kystfjell og sanddyner

e. artsrike områder i naturtypene kulturmarkseng og boreal hei

f. leveområde for flere trua arter, herunder krykkje, teist, toppskarv og beitemarkssopp

g. verdifulle kulturminner

h. et viktig referanseområde for å studere utvikling i naturen, spesielt knyttet til geologiske prosesser, klimaendring og betydning beite har for etablering av skog i nordlige områder med oseanisk klima.

Allmennheten skal gis anledning til uforstyrret opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

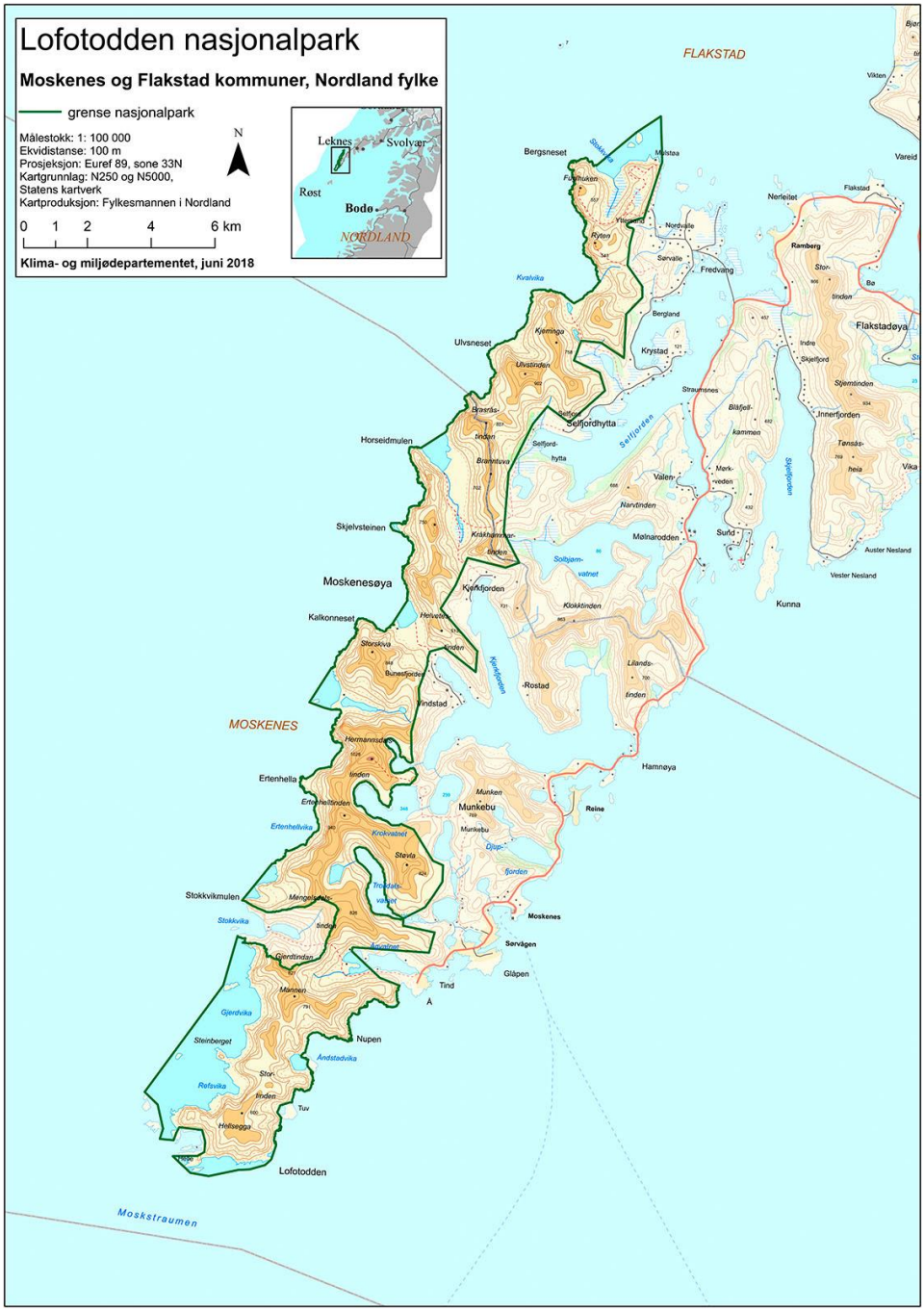

Figur 1. Kart over Lofotodden nasjonalpark.

2. Om forvaltningsplanen

Etter forskrift om vern av Lofotodden nasjonalpark skal det utarbeides en forvaltningsplan for nasjonalparken. Forvaltningsplanen skal være presis og kortfattet, slik at forvaltningsplanen blir et funksjonelt verktøy i forvaltningen av verneområdet. En forvaltningsplan er en plan for å forvalte verneområdet.

En forvaltningsplan skal:

- presisere og utdype verneformålet og vernebestemmelsene i verneforskriften
- gi retningslinjer for dispensasjonspraksis og bruk av området
- fastsette rutiner for saksbehandling etter verneforskriften

- definere mål for vernet og synliggjøre aktuelle tiltak ved å:
    - angi bevaringsmål for naturtyper (defineres i NatStat)
    - fastsette langsiktige, helhetlige og strategiske mål for å styrke verneformålet, f.eks. om skjøtsel og besøksforvaltning
    - bestemme tiltak for å nå målene og oppsummere dem i en tiltaksplan

Veiledning
Forvaltningsplanen er et viktig verktøy for den daglige forvaltingen av verneforskriften og skal bidra til å sikre forutsigbar forvaltning og likebehandling for rettighetshavere og brukere av nasjonalparken. Den skal trekke opp retningslinjer og konkretisere mål for forvaltningen slik at formålet med etableringen av vernet blir ivaretatt.

Forvaltningsplanen skal fungere som veileder for brukere av området, deriblant grunneiere, kommuner og frivillige organisasjoner. Den skal også bidra til å etablere gode rutiner for samarbeid og oppgavefordeling mellom ulike aktører lokalt, regionalt og nasjonalt.

Rammer
Verneforskriften gir de juridiske bestemmelsene for et verneområde og setter restriksjonsnivået. En forvaltningsplan gir utfyllende retningslinjer om forvaltning, tilrettelegging og skjøtsel og bidrar til å beskrive bestemmelsenes praktiske betydning. Verneforskriften setter rammene, og forvaltningsplanen kan ikke gå utover det som er hjemlet i verneforskriften. Det vil si at det gjennom forvaltningsplan ikke kan gis tillatelse til tiltak som er forbudt i forskriften. Tiltak som det er gitt direkte åpning for i verneforskriften kan heller ikke forbys gjennom forvaltningsplan.

Forvaltningsplanen er et rådgivende dokument og ikke juridisk bindene, unntaket er der verneforskriften viser direkte til bestemmelser i forvaltningsplanen. Her vil retningslinjene gitt i forvaltningsplanen regnes som enkeltvedtak som kan påklages til overordnet myndighet (jfr. Forvaltningslovens § 28). Det må da klages på godkjennelsesvedtaket av planen. Siden forvaltningsplanen kan inneholde både bestemmelser og retningslinjer er det viktig at det i arbeidet med forvaltningsplanen kommer tydelig frem hva som er retningslinjer og hva som er bestemmelser/ enkeltvedtak som kan påklages.

Besøksstrategi
Etter at Miljødirektoratet i 2015 lanserte en ny merkevarestrategi for Norges nasjonalparker skal en besøksstrategi inngå i forvaltningsplanen. Denne strategien skal beskrive hvordan det kan tilrettelegges for besøkende og økt lokal verdiskaping samtidig som verneformål og verneverdier ivaretas.

Besøksstrategien for Lofotodden nasjonalpark ble ferdigstilt i 2022 og blir et tilleggsdokument til. Når forvaltningsplanen blir endelig godkjent legges det opp til at nasjonalparkstyret tar en gjennomgang og mindre revidering av besøksstrategien dersom det er behov for det.

Revidering
Både forvaltningsplan og besøksstrategi skal ha en tiltaksplan som beskriver aktuelle tiltak for å ivareta verneformålet og strategi for den kommende fem-års perioden.

Forvaltningsplanens gyldighetsperiode fastsettes i planen, men planperioden bør ikke vare mer enn ti år. Besøksstrategien skal helst revideres hvert femte år. Ved behov kan planene revideres før planperioden utløper. Arbeidet med forvaltningsplan åpner ikke for ny vurdering av verneforskriften og grensedragningen i denne.

Forvaltningsmyndigheten er ansvarlig for revisjon og utarbeidelse av forvaltningsplaner og disse skal endelig godkjennes av Miljødirektoratet før de trer i kraft. Dette blant annet for å sikre at rammene til verneforskriften er behold.

Forvaltningsplan på nett – FPNV
Forvaltningsplan skal lages digitalt i systemet forvaltningsplaner på nett for verneområder (FPNV).

Hvorfor FPNV?
FPNV gjør planarbeidet enklere og mer effektivt. Tidligere var forvaltningsplaner ofte svært store dokument, og ble trykket i mange eksemplarer. I vår digitaliserte verden var dette en stor ulempe. Noen av fordelene med å bruke FPVN er at:

- alle forvaltningsplaner samles på ett sted, med unike klikkbare lenker til hver plan
- én felles mal gjør det likevel mulig å tilpasse omfang etter behov og kompleksitet
- spesifikk informasjon er enklere å finne, f.eks. forvaltningsmyndigheten sine retningslinjer
- informasjon gjenbrukes i mange system, som Naturbase, FPNV, NatStat og NatReg
- statistikk om antall forvaltningsplaner, planstatus mm. blir mer pålitelig

3. Struktur

Mal for forvaltningsplan følger oppsettet i FPNV.

Innledende tekst
Forvaltningsplanen bør inneholde et kort avsnitt om verneplanprosess og bakgrunn, samt målet med planarbeidet. En generell tekst om forvaltningsordningen for det aktuelle verneområdet. Det skal fremgå hvordan naturmangfoldloven er tatt hensyn til og vektlagt. Planen kan videre inneholde en kort beskrivelse av historisk bruk. Videre kan en omtale dagens bruk med fokus på forvaltningsrelevante tema.

Kunnskapsstatus
Forvaltningsplanen skal inneholde en kort gjennomgang av kunnskapsgrunnlag i forhold til verneverdier, samt knytte dette opp mot overvåkings- og kartleggingsbehov. Hvilke trusler/utfordringer verneverdiene er utsatt for bør omtales kort. Dette kan være trusler innenfor og utenfor vernegrensene.

Forvaltning av verneområdet
Denne delen av forvaltningsplanen skal omhandle aktuelle bevaringsmål og eventuelt forvaltningsmål. Planlagte tiltak og skjøtsel skal omtales. Retningslinjer for ulike brukerinteresser skal omtales. Det skal også

fremgå hvordan vernebestemmelsene skal forstås innenfor verneforskriftens rammer.

Saksbehandlingsrutiner
Saksbehandlingsrutiner bør omtales i forvaltningsplanen, herunder delegering og hvor det kan være rom for skjønnsutøvelse. Den generelle dispensasjonsbestemmelsen i naturmangfoldloven § 48 skal også omtales, samt krav til søknad om dispensasjon mv.

Oppsyn
En omtale av forvaltningsmyndigheten sitt samarbeid med Miljødirektoratet og Statens naturoppsyn i forbindelse med overvåking og oppsynsoppgaver, samt om anmeldelsesrutiner.

Temakart
Temakart kan være til hjelp ved behandling av søknader om dispensasjon, og vil sammen med klare målsettinger, samt gode retningslinjer være et viktig virkemiddel for en konsekvent og forutsigbar forvaltning. Konkrete mål og retningslinjer for verneområder bør knyttes til temakart, som illustrerer hvor og når bestemte aktiviteter, skjøtselstiltak og tilretteleggingstiltak bør reguleres og gjennomføres.

Tiltaksplan
Forvaltningsmyndigheten kan be om innspill til tiltaksplanen i planprosessen. Tiltaksplanen rulleres årlig i forbindelse med fordeling av tiltaksmidler.

4. Organisering av arbeid

Prosjektets mål er å få ferdigstilt en faglig godkjent forvaltningsplan for Lofotodden nasjonalpark som er oppdatert på tilgjengelig kunnskap om verneverdier og bruk av området. Det er et viktig mål for prosjektet at forvaltningsplanen blir et godt verktøy for den daglige forvaltningen av verneforskriften i flere år, at den ivaretar de ulike interessene i nasjonalparken og bidrar til forutsigbar forvaltning og et godt samarbeid mellom ulike aktører.

For prosessen er det viktig å sikre en bred involvering. Dette gjøres gjennom god dialog og flyt av informasjon til involverte parter, møter med referansegruppe underveis i prosessen og åpne møter lokalt underveis i prosessen.

Målgrupper for prosjektet

- **Verneområdeforvaltningen:** forvaltningsplanen skal fungere som håndbok for den daglige forvaltningen, gi rammer for behandling av de vanligste sakene og gi retningslinjer for saksbehandling
- **Rettighetshavere:** grunneiere, beitebrukere og andre rettighetshavere
- **Brukerne av området:** lokalbefolkning, jeger- og fiskeforeninger, lokalt hjelpekorps, turistforeninger, reiselivsbedrifter, forskere, undervisningsinstitusjoner og andre virksomheter.
- **Øvrig forvaltning** som har myndighet og/eller aktivitet i verneområdene: kommunene, fylkeskommunen, Statsforvalteren, Statens naturoppsyn, Miljødirektoratet, Kystverket og flere.

Prosjekteier/ styringsgruppe
Lofotodden nasjonalparkstyre
Mandat: Eier og styrer prosjektet. Overordnet ansvar for prosjekt og prosjektresultat.

Prosjektleder/ Sekretariat
Nasjonalparkforvalter
Mandat: Ansvarlig for gjennomføring av prosjektet, organisering og gjennomføring av møter, skrivearbeid.

Referansegruppe
Rådgivende utvalg og administrativt kontaktutvalg brukes som referansegruppe under utarbeidelsen av forvaltningsplanen.

5. Kunnskapsgrunnlaget

Kunnskap om verneverdier i nasjonalparken og bruken av arealene er nødvendig for å få en brukervennlig forvaltningsplan med gode bevaringsmål for verneverdiene og en god besøksstrategi. I planen skal det utarbeides temakart som viser soner/areal med sårbare områder for flora og fauna, viktige turstier og areal som benyttes av besøkende i nasjonalparken og infrastruktur i/i tilknytning til verneområdet.

Utredninger og fagrapporter utarbeidet i forbindelse med verneplanprosessen utgjør en viktig del av kunnskapsgrunnlaget om biologisk mangfold. Det er i tillegg foretatt kartlegging og analyser av temaer i forbindelse med arbeidet med besøksstrategien.

Sammenstilling av kunnskap
Følgende tema skal gjennomgås:

- Verneverdier
- Kulturminner
- Friluftslivet og annen lokal bruk
- Kunnskap om tilreisende besøkende
- Beitebruk
- Reiseliv og næringsvirksomhet
- Fiskeriinteresser

6. Kritiske suksessfaktorer

Manglende dialog med målgruppene kan føre til en dårligere medvirkning og kvalitativt innhold.

- kan føre til at viktige problemstillinger ikke blir belyst
- kan føre til manglende respekt og eierforhold til forvaltningen etter planen
- kan føre konflikter mellom forvaltningen og brukerne av verneområdene

Manglende avklaringer med Miljødirektoratet kan føre til at forvaltningsplanen ikke blir godkjent, og man kan ha skapt forventninger om et resultat som det ikke har vært grunnlag for.

Kvalitetssikring av kritiske suksessfaktorer
Kvalitetssikringen vil i hovedsak foregå gjennom prosessen med avklaring, godkjenning og høring som er beskrevet i vedlagte fremdriftsplan.

Det vil i tillegg bli gjort tidlige avklaringer mot Miljødirektoratet slik at rett kvalitet blir sikret i tidlig i sluttfasen av prosjektet.

7. Faser i forvaltningsplanarbeidet

I planleggingen av arbeidet med forvaltningsplan for Lofotodden nasjonalpark er det vurdert at kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkelig for å kunne utarbeide en forvaltningsplan.

Det vil alltid være behov for ny, oppdatert og mer kunnskap om et verneområde. Hvilken kunnskap som videre bør innhentes for Lofotodden nasjonalpark skal kartlegges gjennom prosjektperioden og legges inn som tiltak i den kommende forvaltningsplanperioden.

Arbeidet med å utarbeide forvaltningsplanen kan deles inn i fire faser. Prosessen vil være lik ved senere revisjon av forvaltningsplan.

Fase I – Utarbeide prosjektplan
Første fase er å utarbeide en prosjektplan som sikrer bred involvering og god fremdrift i arbeidet. Prosjektplanen skal beskrive bakgrunnen for arbeidet, hvordan arbeidet skal organiseres, kritiske suksessfaktorer, tenkt fremdriftsplan, hva en forvaltningsplan er og hvem som er målgruppen for arbeidet og forvaltningsplanen. Videre må opprettelse av referansegruppe beskrives.

Prosjektplanen skal også inneholde et budsjett som viser estimerte kostnader, gjerne fordelt på de ulike fasene i forvaltningsplanarbeidet. Tilgjengelig kunnskap gjennomgås og eventuelle behov for supplerende kartlegginger innenfor spesifikke tema synliggjøres i prosjektplanen.

Fase II – Melding om oppstart og etablering av referansegruppe
Når prosjektplanen er klar utarbeides det en melding om oppstart av forvaltningsplanarbeidet. Meldingen tar utgangspunkt i prosjektplanen og beskriver kort prosessen. Som oppfølging av oppstartsmeldingen vil det være aktuelt å arrangere møter med berørte kommuner, regionale instanser, grunneiere/rettighetshavere og andre brukergrupper.

All relevant informasjon om forvaltningsplanarbeidet vil bli publisert på forvaltningsmyndighetenes hjemmeside. Oppstartsmeldingen sendes ut til grunneiere, berørte kommuner, offentlige myndigheter, bedrifter, lag og organisasjon med interesser i området.

Fase III – prosessen
Arbeidet følger prosjektplanen og prosjektleder er ansvarlig for fremdriften i arbeidet. Jevnlig dialog med Miljødirektoratet underveis i prosessen, spesielt i starten av arbeidet. Oppfølging av møter og innspill underveis frem til ferdig utkast. Bred involvering i prosessen skal sikres.

Miljødirektoratet skal ha forvaltningsplanen til faglig gjennomgang før den legges ut for offentlig ettersyn og høring. Etter høring skal forvaltningsmyndigheten vurdere alle innspill og eventuelt gjøre justeringer av forvaltningsplanen. Foreslåtte endringer diskuteres med etablert referansegruppe.

Verktøyet FPNV skal benyttes i utarbeidelsen av forvaltningsplan.

Fase IV – Godkjenning
Etter høring sendes forvaltningsplanen til Miljødirektoratet for endelig godkjenning. En oppsummering av høringsuttalelser med forvaltningsmyndighetens vurdering av innspillene skal følge forvaltningsplanen. Eventuelle endringer synliggjøres i planen eller brev som følger forvaltningsplan.

Når planen er godkjent av Miljødirektoratet skal forvaltningsmyndigheten ferdigstille planen og publisere denne på naturbase.no og på forvaltningsmyndighetens nettside. De involverte i prosessen skal informeres om at planen er godkjent. Fastsatte bevaringsmål skal legges inn i Miljødirektoratets
fagsystem for verneområder

8. Fremdriftsplan

Aktivitet/ Tiltak	Måned	År	Ansvarlig
Utarbeide prosjektplan	høsten	2022	Nasjonalparkforvalter
Styrebehandling av prosjektplan og melding om oppstart	november	2022	Lofotodden Nasjonalparkstyre
Oppstartsmøte med referansegruppe	januar	2023	Nasjonalparkforvalter
Planarbeid, befaringer og kartlegging/ dokumentering	våren	2023	Nasjonalparkforvalter
Utarbeide utkast til forvaltningsplan		2023	Nasjonalparkforvalter
Gjennomgang av utkast med referansegruppe	høsten	2023	Nasjonalparkforvalter
Justering av utkast	høsten	2023	Nasjonalparkforvalter
Styrebehandling av utkast før faglig gjennomgang	november	2023	Lofotodden nasjonalparkstyre
Faglig gjennomgang av forvaltningsplanen	vinter	2023/24	Miljødirektoratet
Styrebehandling og evt. justering etter faglig gjennomgang	februar	2024	Lofotodden nasjonalparkstyre
Offentlig ettersyn og høring (6 uker)	mars	2024	Nasjonalparkforvalter
Åpne møter	april	2024	Nasjonalparkforvalter og Lofotodden nasjonalparkstyre
Gjennomgang av høringsuttalelser	mai	2024	Nasjonalparkforvalter
Møte med referansegruppe om høringsinnspill og gjennomgang av utkast	juni	2024	Nasjonalparkforvalter
Styrebehandling og godkjenning av planutkast	august	2024	Lofotodden nasjonalparkstyre
Endelig godkjenning av forvaltningsplan	høsten	2024	Miljødirektoratet

Endelig planutkast til godkjenning	høsten	2024	Lofotodden nasjonalparkstyre
Ferdigstilling og publisering av forvaltningsplan	Høst	2024	Nasjonalparkforvalter

9. Budsjett

Utgifter	Beløp	Merknad
Møteutgifter (bespisning, leie lokaler mm.)	kr 40 000,00	
Annonsering	kr 40 000,00	
Møtegodtgjørelse	kr 0,00	
Publisering/ trykking/ diverse materiale	kr 60 000,00	
Sum utgifter	**kr 130 000,00**	
Finansiering		
Miljødirektoratet	kr 130 000,00	Fordeles på to år
Sum finansiering	kr 130 000,00	

10. Andre relevante dokumenter, ikke vedlagt:

- Naturmangfoldloven
- Forskrift om vern av Lofotodden nasjonalpark
- Skisse til forvaltningsplan utarbeidet av Fylkesmannen i Nordland
- Besøksstrategi for Lofotodden nasjonalpark
- Veileder for utarbeiding av forvaltningsplan: https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/vernet-natur/myndigheter/lage-forvaltningsplan-for-et-verneomrade/

Figur 2. Turgåer og sau på beite på Fredvang, Foto: Ole-Jakob Kvalshaug